

Vedecký článok / Scientific article

Recenzované / Review: 02. 06. 2025

Akceptované / Accepted: 16. 09. 2025

<https://doi.org/10.24040/eas.2025.26.2.14-33>

Ekonomické benefity lokálnych mien pre rozvoj územia: analýza slovenského kontextu

Economic benefits of local currencies for territorial development: an analysis of the Slovak context

Katarína Liptáková^{a*}, Peter Cibul'a^b

^a Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6711-1405>

^b Peter Cibul'a, Oddelenie regionálnych centier kariéry, Banskobystrický samosprávny kraj. ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0970-6217>

Abstract: In the current economic climate marked by monetary depreciation, declining savings, and rising municipal debt, local currencies are emerging as a potential solution. This study identifies and evaluates the economic benefits of local currency implementation through a systematic literature review and an analysis of their impact on territorial development. Employing the Delphi method as the primary research tool, this interdisciplinary analysis explores how local currencies can strengthen local competitiveness. The findings provide a detailed overview of the advantages these currencies offer to municipal governments and communities. This research addresses a significant gap in the literature by delivering a focused examination of local currency systems within the Slovak setting, with particular attention to their economic contributions to territorial development.

Key words: *Local currencies. Territorial development. Economic benefits.*

JEL Classification: G01. G18.

Úvod

Mena euro stráca od svojho zavedenia kúpnu silu. Centrálné banky majú monopol na vydávanie peňazí a nakupujú dlhopisy, t. j. požičiavajú štátom peniaze vytvárané na základe

* Korešpondujúci autor: Katarína Liptáková

Katedra politológie, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela, Kuzmányho 1, 97401 Banská Bystrica, Slovenská republika

katarina.liptakova@umb.sk

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0).

dlhu. „Slovensko potrebuje tento rok refinancovať dlhopisy v hodnote 13 miliárd eur. Náš dlh vlastní prevažne zahraniční investori z krajín EÚ, ktorí držia 33,5 miliardy eur štátnych dlhopisov a poskytli nám úvery vo výške 6 miliárd eur“ (Otvorený list slovenských ekonómov vláde SR, 2025). Celosvetovo je výška dlhov omnoho vyššia ako objem použiteľných peňažných jednotiek na ich zaplatenie. Štáty nedokážu splácať úroky zo svojich pôžičiek, nieto ešte istinu, požičiavajú si na splatenie starých dlhov (Lakócai, Gál, Kovács, 2018). Ak štát bojuje proti inflácii sťahovaním peňazí z obehu, dlho to nevydrží, lebo trh peniaze potrebuje. Výsledkom je stagnácia rozvojových aktivít.

Pri úvahách o spôsoboch riešenia uvedených problémov je jednou z možností zavedenie alternatívnych mien. O nich pojednávajú mnohí zahraniční autori, napr. B. Lietaer (2001); E. Brenes (2011); I.B. Tóth (2011); G. Seyfang (2015); K. Gawthorpe (2017); M. Miszczuk (2018); M. Simon (2018); Diniz, E. at al. (2024). Z domácich najmä D. Sulík (2010); A. Probst (2014); S. Konečný (2018); P. Cibul'a (2024).

Stať sa zameriava na benefity zavádzania lokálnej meny a možné aplikácie na Slovensku. V prvej časti sumarizuje význam lokálnej meny a dôvody zavádzania na základe domácich a zahraničných štúdií. Prináša tiež stručný prehľad niektorých lokálnych mien, ktoré fungovali v praxi. V druhej časti sú prezentované výsledky uplatnenia Delphi metódy, ktoré prebiehalo formou dopytovania expertov zo Slovenska ohľadom možných ekonomických prínosov lokálnej meny. Následne autori diskutujú o možnom zavedení meny v elektronickej forme na nových digitálnych platformách s ohľadom na možné riziká.

Cieľom štúdie je identifikovať a zhodnotiť potenciálne ekonomické benefity zavedenia lokálnej meny prostredníctvom systematického prehľadu relevantných poznatkov a analýzy jej vplyvu na územný rozvoj. Na jeho naplnenie najskôr teoreticky vymedzujeme a identifikujeme pojem lokálna mena na základe preštudovania a spracovania domácej i zahraničnej literatúry. Zaoberáme sa aj dôvodmi jej zavedenia v určitom území v kontexte jeho rozvoja. Štruktúra článku je štandardná. Po úvodných častiach (prehľad literatúry a metodológia) je analytická časť postavená na metóde analýzy údajov získaných primárnym zberom dát. Všetky dáta boli zozbierané priamo autormi. V záverečnej časti je využitá metóda syntézy, ako aj čiastočnej indukcie na overenie stanoveného výskumného predpokladu o využití lokálnej meny ako nástroja rozvoja územia.

1 Lokálna mena a jej význam

Doplnková mena v určitom území poskytuje ochranu pred účinkami finančných špekulácií. Pre tých, ktorí si zo systému požičali, je výhodou, že vernostné alebo peer-to-peer pôžičkové

systemy si neúčtujú úroky a v systémoch komplementárnej meny možno získať aj bezúročné pôžičky. Počas krízy sú domáce peniaze drahé a ich cena neustále rastie. To spôsobuje, že ľudia hľadajú iné zdroje financovania. Doplnková mena dokáže túto finančnú medzeru vyplniť (Stepnicka a kol., 2023).

Alternatívna mena je akákoľvek forma platobnej jednotky, ktorá nie je menou emitovanou a podporovanou vládou a nie je nevyhnutne zákonným platidlom. Je založená na dôvere medzi tými, ktorí ju vytvárajú, a tými, ktorí ju používajú. Je vydávaná spoločnosťami alebo značkami s cieľom udržať ju v obehú v určitom ekosystéme. Menu môžu tvoriť obce, verejné orgány, podniky, jednotlivci (Miszczuk, 2018) a dobrovoľnícke organizácie (Kim a kol., 2016). Je to prostriedok výmeny, ktorý obieha na základe kolektívnych dohôd medzi používateľmi.

K alternatívnym menám patrí aj lokálna mena. Platí na určitom ohraničenom území a u vybraných subjektov. Väčšinou sa používa ako doplnková k hlavnej oficiálnej mene (Probst, 2014; Bindewald, 2021). Názvy ako lokálna či komunitná mena definujú nový spôsob využívania sily miestnej ekonomiky v prospech samotnej lokality, ako aj v nej žijúcej komunity (Děd, Pitoňák, 2024). Európska centrálna banka identifikuje takúto menu ako peniaze, ktoré používajú členovia určitého spoločenstva na platby, voľne obiehajú a sú pod dohľadom svojich tvorcov bez dohľadu vlád a akýchkoľvek iných právnych inštitúcií (De Carrillo a kol., 2018). Lokálna mena nepredstavuje pre národnú menu riziko, nechce byť jej konkurenciou (Tóth, 2011) a v žiadnom prípade ju nechce nahradiť (Lietaer, 2001; Cepel, Kljucnikov, Kozubikova, Krajcik, 2019). Môže byť perspektívnou alternatívou podpory rozvoja slovenských municipalít.

Častým dôvodom zavedenia lokálnej meny v určitej geograficky ohraničenej lokalite je vyriešenie najmä ekonomických problémov. Podobné pokusy už vo svete boli v minulosti. V Európe začala byť implementácia miestnych mien populárna od roku 2000. Odvtedy sa rozšírili natoľko, že v niektorých krajinách dokonca existujú viaceré lokálne meny súčasne (Kováčiková, Mičková, Haršaniová, 2016). Aktuálne je známych okolo 2 000 druhov, ktoré majú postavenie aktívneho lokálneho platidla. Vždy existujú súčasne s oficiálnou menou krajiny, na ktorú sú viazané. Ich popularita rastie predovšetkým vo veľkých štátoch ako Francúzsko, Spojené štáty americké, Nemecko alebo Veľká Británia. Rozšírenie do postkomunistického bloku je menej rozsiahle (Gawthorpe, 2017).

Na našom území vznikli viaceré lokálne meny. Väčšinou skrachovali, resp. neboli úspešné.

Tabuľka 1 Niektoré lokálne meny na Slovensku a ich platnosť

Názov meny	Doba platnosti
Bratislavská koruna	2013 – 2016
Bratislavský živec	2014 – 2016
Košický dukát	2015 – 2019
Púchovská koruna	2014 – 2015
Širocký sokol	2010 – čiastočne dodnes
Zvolenský živec	2014 – 2016

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Organizátorom a iniciátorom Bratislavského a Zvolenského živca bola mimovládna nezisková skupina Živica. Cieľom zavedenia bolo posilnenie ekonomických vzťahov v komunite, ale aj ochrana životného prostredia. Podarilo sa získať vysokú finančnú podporu súkromných spoločností. Projekt však nebol podporovaný verejnou autoritou, ktorá by garantovala hodnotu peňazí, čo bolo pravdepodobne príčinou jeho zlyhania.

Pokiaľ ide o ďalšie príčiny neúspechu doterajších lokálnych mien, od roku 2009 sme súčasťou eurozóny a sú menej atraktívne. Motiváciu držať sa jednej meny dopĺňa prístup k eurofondom, strategické zameranie na fungovanie v európskom rámci. Euro je jedinou zákonnou platobnou menou, obmedzenia a regulácie spojené s používaním alternatívnych mien nie sú jasne definované, neexistuje legislatíva, ktorá by ich povolila alebo riadila. Prípravy na digitálne euro posilňujú centralizáciu a zužujú priestor pre alternatívy. Obce majú obmedzené právomoci a možnosti generovať vlastné príjmy (napr. cez dane či poplatky), čo oslabuje úvahy o zavedení lokálnej meny. Často vyžaduje technickú a digitálnu podporu (napr. mobilné aplikácie, siete obchodníkov, používateľov) a zabezpečený obeh, ktoré u nás chýbajú. Na Slovensku sa nenašli významné investície, neexistuje centrálny orgán na podporu a propagáciu lokálnych mien, chýba dohľad. Absentujú stimuly, zľavy či exkluzívne výhody, ktoré by podporovali ich širšiu akceptáciu. Pretrvávajú negatívne skúsenosti s korupciou a transparentnosťou verejných financií, nízka dôvera vo verejné inštitúcie, čo oslabuje ochotu občanov investovať dôveru a zdroje do alternatívnych systémov a vytvára prostredie nevhodné pre komunitné projekty. Slovenská spoločnosť inklinuje k centralizovaným, formálnym, konzervatívnym systémom s dôrazom na bezpečnosť. Alternatívne komunity sú vnímané s podozrením, čo odrádza od zapojenia sa do neštandardných peňažných systémov. Riziká, zlyhania a dôvody neúspechu spomíname okrajovo, neboli predmetom nášho záujmu.

Príbeh obce Široké a sokola dokazuje, že je dôležité, aby patronát nad lokálnou menou prevzala miestna autorita a podporovala ju. Sokol bol zavedený v roku 2010. Je možné ním v

obci platiť aj dnes a udržiava sa v obehu vďaka pôvodne obmedzenému emitovanému množstvu meny a ochote miestnych podnikateľov akceptovať ho (Širocký sokol, 2021).

Miestne meny majú podobu tlačených peňazí, alebo môžu fungovať ako virtuálna mena, ktorá existuje len na počítačových účtoch (Stepnicka a kol., 2023). Moderné informačné technológie v tomto smere ponúkajú veľké možnosti. Virtuálne meny (digitálne internetové meny založené na zložitom a šifrovanom matematickom algoritme) naberajú na popularite. Decentralizácia, digitalizácia, rýchlosť a prehľadnosť finančných operácií by mohli nedostatky predošlých lokálnych mien vyriešiť a eliminovať (Bartok, 2018). Preto sa domnievame, že táto problematika je opäť aktuálna. V posledných rokoch sa lokálne meny v európskych krajinách transformovali do digitálnej podoby a ich význam sa zvyšuje (Kľúčnikov, Civelek, Krajčík, Ondrejmišková, 2020).

Lokálna mena a jej zavádzanie v určitom území je odpoveďou na pokračujúci proces globalizácie. Tradičné peniaze boli „zaskočené“ vývojom globálneho trhu (Cepel, Kljucnikov, Kozubikova, Krajcik, 2019). Zvýrazňuje sa význam a úloha diferencovanosti lokalít v súvislosti s inováciami a technológiami (Workie a kol., 2006). V neistých podmienkach globalizovanej ekonomiky si čoraz viac ľudí začína uvedomovať dôležitosť ekonomickej nezávislosti územia (Blanc, 2011; Ruddick, Richards, Bendell, 2015; Cepel, Kljucnikov, Kozubikova, Krajcik, 2019). Samosprávy cez lokálne meny niekedy prejavujú svoju túžbu po autonómii od krajiny, zvyrazňujú tak rozdiel medzi ich územím a centrálnou vládou. Komplementárna mena zabraňuje odlivu peňažného kapitálu mimo miestnu ekonomiku (Brenes, 2011; Lakócai, Gál, Kovács, 2018) a jeho presunu do zahraničných korporácií (Stepnicka a kol., 2023). Prináša tiež synergický efekt a generuje ďalšie peniaze (Konečný, 2019). Rast výroby v dôsledku rastu likvidity pomáha miestnym podnikom zlepšiť ich situáciu a podporuje stabilitu finančného systému miestnych samospráv (Cepel, Kljucnikov, Kozubikova, Krajcik, 2019) ako kľúčového predpokladu ich úspešného a bezproblémového fungovania a základnej podmienky rozvoja územia.

Vznik miestnych mien má veľa spoločného s aktuálnymi ekonomickými podmienkami (Lakócai, Gál, Kovács, 2018). Získavajú na popularite vtedy, keď sa miera chudoby zvýši (Simon, 2018). Ak blahobyť občanov klesá, samosprávy sú náchylnejšie na hľadanie riešení na oživenie ekonomiky. Miestna mena je užitočným nástrojom na zvládnutie hospodárskych problémov ako inflácia, recesia a krízy (Brenes, 2011; Stepnicka a kol., 2023). Nepriaznivé vplyvy vonkajších faktorov možno minimalizovať vďaka jej odolným reakčným vlastnostiam (Gomez a Helmsing, 2008), keďže umožňuje miestnym komunitám pružnejšie reagovať na meniace sa hospodárske podmienky (Gawthorpe, 2017). Zvyčajne sa objavuje počas

finančných kríz, keď dominantný ekonomický systém nedokáže podporiť najslabšie časti ekonomiky (Fleischman a kol., 2020). Doplnkové či alternatívne platidlá prirodzene tlmia ekonomické krízy tým, že uspokojovanie časti potrieb je presunuté na miestnych dodávateľov (Sulík, 2010). Podpora prijatia lokálnej meny môže byť cesta, ako riešiť ekonomické problémy obcí a miest Slovenska, ako reagovať na deficity verejných rozpočtov (Slovenské mestá a obce bankrotujú, 2024).

Zavádzanie lokálnej meny je spojené najmä so snahou podporiť rozvoj územia (Gregory, 2009; Brenes, 2011; Belmonte a kol., 2021; Stepnicka a kol., 2023). Viaceré európske skúsenosti ukazujú, že ide o skutočnú alternatívu pre miestny rozvoj (Tóth, 2011). Zohráva významnú úlohu pri zvyšovaní konkurencieschopnosti územia (Kiselakova a kol., 2018; Diniz a kol., 2024) a je nástrojom boja o miesto na trhu (Stepnicka a kol., 2023).

Lokálna mena predstavuje efektívny nástroj podpory udržateľného rozvoja územia. Verejná politika ako kľúčová zložka regionálneho rozvoja vytvára rámec pre realizáciu strategických intervencií, ktoré vedú k prílevu investícií a vytváraniu pracovných miest (Gomez a Helmsing, 2008; Ryan-Collins, 2011). V kontexte decentralizovaných územných celkov sa javí ako vhodné prepojiť implementáciu lokálnej meny s cieľmi verejnej politiky, čím sa posilňuje jej potenciál ako nástroja miestnej samosprávy (Cibuľa, 2024). Lokálna mena zároveň podporuje ekonomickú participáciu obyvateľov a zvyšuje ich uvedomenie si dopadu individuálnej aktivity na miestne hospodárstvo. Za týchto okolností môžu miestni podnikatelia prijímať rozhodnutia priaznivejšie pre komunitu a aktívnejšie sa podieľať na rozvoji územia (Seyfang, 2015). Zachovanie kultúrnej a historickej identity územia prostredníctvom nástrojov ako lokálna mena prispieva aj k rozvoju cestovného ruchu, či už ako platidla v špecifických oblastiach alebo ako suvenírového predmetu s potenciálom posilniť lokálnu identitu a atraktivitu územia pre návštevníkov a investorov.

Miestne a komunitné meny sú stimulačným nástrojom na zvýšenie sociálnych interakcií a solidarity (Kľúčnikov, Civelek, Krajčík, Ondrejmišková, 2020). Zahraničné skúsenosti ukazujú, že úspech v rozhodujúcej miere závisí od aktívneho prístupu miestnych autorít a ochoty obyvateľstva prijať lokálnu menu, používať ju ako alternatívne platidlo a uchovávať ju ako jedinečné aktívum. Mena musí byť akceptovaná hlavnými dodávateľmi tovarov a služieb, bankami a miestnymi orgánmi (Cepel, Kľúčiková, Kozubíková, Krajčík, 2019).

Doplnková mena podporuje miestne podnikanie (Tóth, 2011; Lakócai, Gál, Kovács, 2018), zlepšuje vzťahy medzi hospodárskymi subjektmi v rámci modelov business-to-business a business-to-consumer alebo v kombinácii obchodníkov, dodávateľov a odberateľov (Stepnicka a kol., 2023). Dáva priestor vybudovať značku, dobré meno, odlíšiť sa od konkurencie a

prepojiť firmu s inými organizáciami. Lokálna mena je silným motivátorom nakupovania u lokálnych predajcov. Nemožno opomenúť kvalitu miestnych produktov, ich jedinečnosť a garanciu pôvodu. Má marketingovú výhodu, informuje ľudí žijúcich v istej komunite o výhodných ponukách miestnych produktov (Ključnikov, Civelek, Krajčík, Ondrejmišková, 2020). Miestne podniky venujú obvykle viac pozornosti potrebám zákazníkov, doplnkové meny teda uľahčujú uspokojovanie jedinečných potrieb (Tóth, 2011). Vedľajším benefitom je menšie znečisťovanie životného prostredia zásobovaním na kratšie vzdialenosti (Kim a kol., 2016; Diniz a kol., 2024).

Podniky vlastnené miestnymi podnikateľmi sú najdôležitejšími zamestnávateľmi, pretože platia miestne dane (Kim a kol., 2016; Civelek, Ključnikov, Krajčík, Žufan, 2019). Výsledky výskumu Ključnikova, Civeleka, Krajčíka, Ondrejmiškovej (2020) ukázali, že malé a stredné podniky sú aktívnymi členmi miestnych menových spoločenskostí. Peniaze minuté v lokálnych obchodoch obohacujú celú komunitu. Lokálna mena zlepšuje vzťahy medzi ľuďmi a vytvára priestor pre filantropiu. Prostredníctvom nej je možné financovať verejno-prospešné práce. Cieľom lokálnych menových systémov je zvýšiť obeh peňazí a tým aj zisk participujúcich firiem. V rámci nich môže byť mena vydávaná rôznymi aktérmi. Ak ide o miestne orgány, peniaze môžu byť emitované prostredníctvom verejných výdavkov (nezamestnaní, študenti a dobrovoľníci môžu byť platení v lokálnej mene). Analýzu reálne fungujúceho systému hotovostných transferov s lokálnou menou priniesli Diniz a kol. (2024). Ich článok obsahuje viaceré metodologické výzvy, aby bolo možné komplexne hodnotiť sociálno-ekonomické intervencie. Súčasnú akademickú štúdiu požadujú rozsiahlejšie dlhodobé kvantitatívne hodnotenia za účelom dôkladného posúdenia vplyvov zavedenia lokálnej meny na HDP a zamestnanosť (Michel a Hudon, 2015; Roukanas a Sklias, 2018; Longo, Criscione, Linares, Avanzo, 2025).

Miestna mena nemôže zmiznúť z trhu, musí na ňom obiehať. Mala by byť previazaná s lokálnym vernostným systémom a prinášať peniaze z každého realizovaného nákupu tovaru či služby späť do ekonomiky. Čím viac meny sa minie, tým je väčšia šanca, že sa vráti k používateľom (Stepnicka a kol., 2023). Lokálne meny obiehajú niekoľkokrát rýchlejšie ako národné meny a prinášajú oveľa vyšší zisk (Cepel, Ključiková, Kozubíková, Krajčík, 2019). Jednotlivci profitujú z rastu dopytu po práci (Gawthorpe, 2017; Ključnikov, Civelek, Krajčík, Ondrejmišková 2020; Stepnicka a kol., 2023). Miestna mena zvyšuje kúpnu silu (Miszczyk, 2018), generuje dodatočné príjmy na realizáciu rozvojových aktivít (Tóth, 2011; Zamkovský, 2014; Ruddick, Richards, Bendell, 2015; Civelek, Ključnikov, Krajčík, Žufan, 2019)

a efektívnejšie riešenie spoločenských problémov, ako aj podporu aktivít a projektov miestnej komunity.

Lokálny multiplikátor (Zamkovský, 2014) predstavuje analytický nástroj, ktorý umožňuje samospráve kvantifikovať podiel finančných prostriedkov, ktoré ostávajú v lokálnej ekonomike v porovnaní s tými, ktoré z nej odchádzajú. Služi na identifikáciu a meranie objemu peňazí, ktoré cirkulujú v území a generujú dodatočné príjmy pre jednotlivcov, podnikateľské subjekty a verejný sektor. Založený je na princípe vytvárania multiplikačného efektu lokálne vynaloženými výdavkami, keďže výdavok jedného aktéra sa stáva príjmom iného subjektu v rámci toho istého územia. Vyjadruje mieru ekonomickej návratnosti z prostriedkov minutých lokálne, pričom reflektuje ich schopnosť stimulovať ďalšie transakcie a investície v komunite. Multiplikátor poskytuje rýchlu orientačnú analýzu, čím prispieva k efektívnym rozhodnutiam v oblasti miestneho hospodárskeho rozvoja (Cibuľa, 2024). Okrem toho indikuje oblasti, kde obyvatelia, podnikatelia či samospráva môžu optimalizovať svoje výdavky s cieľom maximalizovať udržanie kapitálu v lokálnom prostredí. V praxi slúži aj ako argumentačný nástroj pre donorov a verejné inštitúcie pri hodnotení účinnosti ich finančných intervencií. Ukazovateľ sa zameriava výlučne na ekonomický aspekt, konkrétne na sledovanie toku finančných prostriedkov a tvorby príjmov, a nezohľadňuje sociálne či environmentálne externality. Navyše sa v rámci ekonomickej analýzy sústreďuje skôr na príjmovú stránku ako na úspory alebo nákladovú efektívnosť. Empirický výskum autora Diniz a kol. (2024) realizovaný v brazílskom meste Maricá aplikoval metodiku lokálneho multiplikátora na posúdenie efektívnosti systému prevodu hotovosti prostredníctvom miestnej meny. Výsledky ukázali, že hoci došlo k zvýšeniu toku lokálnych transakcií, ekonomické benefity sa koncentrovali len v určitých častiach mesta, čo viedlo k zachovaniu existujúcich priestorových nerovností. Autori preto odporúčajú doplniť multiplikátor o ciele verejné intervencie, napríklad v oblasti infraštruktúry, s cieľom zabezpečiť rovnomernejšie rozdelenie ekonomických prínosov.

Miestna mena podľa Stepnickej a kol. (2023) dokáže plniť tri klasické funkcie peňazí (obeživo, zúčtovacia jednotka, uchovávateľ hodnoty). Cibuľa (2024) dopĺňa, že uchovávať hodnotu je schopná len vtedy, keď je krytá hodnotným aktívom (nehnuteľnosti, obecný majetok, vzácne kovy a pod.), ktorého hodnota v čase stúpa. Lokálna mena má ambíciu prinavrátiť peniazom ich skutočnú hodnotu. Tým, že je vydávaná v obmedzenom množstve, nemôže sa stať, že sa podľa potreby dotlačí a znehodnotí sa tak jej kúpna sila.

So zavedením lokálnej meny v našich podmienkach sú spojené mnohé výzvy. Právny systém nepodporuje alternatívne meny a akýkoľvek pokus o nahradenie oficiálnej meny je

zakázaný. Situácia by mohla byť iná, ak by lokálna mena nebola riadená centrálnou. Fungovala by v elektronickej podobe na decentralizovanej platforme tokenu, t. j. stablecoinu podporovaného technológiou Blockchain (Dwyer, 2015; Shahzad a kol., 2018). Mala by vlastnú elektronickú peňaženku dostupnú z voľne stiahnuteľnej aplikácie, čo by umožnilo jednoduchšiu a rýchlejšiu manipuláciu s ňou, napr. pre návštevníkov územia. Digitálne peniaze skracujú trvanie finančného prevodu na sekundy, ich formát umožňuje mať rýchlo k dispozícii kompletne údaje o všetkých uskutočnených výmenách. Tieto dáta sú presnejšie ako údaje z prieskumov doteraz používaných pri výpočte lokálneho multiplikátora. Pri tvorbe lokálnej meny je možné využiť osvedčené vlastnosti úspešných kryptomien ako obmedzená emisia či bezpečnosť transakcií. Bezpečnosť je jednou z hlavných prekážok ovplyvňujúcich dôveryhodnosť miestnych mien a ich používanie podnikmi a jednotlivcami (Civelek, Ključnikov, Krajčák, Žufan, 2019). Ich zavádzanie musí korešpondovať s najaktuálnejšími trendmi v oblasti technológií ako generácia webu 3.0, metaverse (virtuálny priestor), NFT (non-fungible token), AI (umelá inteligencia), AR a VR (rozšírená a virtuálna realita), 5 G siete, digitalizácia, datafikácia a virtualizácia, čo je pri miestnej samospráve u nás dnes technicky aj prakticky málo realizovateľné.

Ak by lokálna mena fungovala na decentralizovanej platforme, bola by regulovaná nariadením o kryptoaktívach, čo otvára možnosti využitia pohyblivého kurzu aj vo vzťahu ku tokenom. Plávajúci kurz by odzrkadľoval skutočný vzťah ponuky a dopytu a odbúral riziko, že lokálna mena bude kopírovať vývoj hlavnej meny, a spolu s ním prenášať do územia krízy z vonkajšieho prostredia. Otvorenou otázkou je zalistovanie lokálneho tokenu na burze a možnosť obchodovania s ním.

2 Materiál a metódy skúmania

Cieľom skúmania je identifikovať a zhodnotiť potenciálne ekonomické benefity zavedenia lokálnej meny prostredníctvom systematického prehľadu relevantných poznatkov a analýzy jej vplyvu na územný rozvoj.

Hoci existuje viacero publikácií od slovenských autorov zaoberajúcich sa lokálnymi menami, absentuje širšie prepojenie medzi nimi a podporou ekonomického rozvoja v našich podmienkach. Naratívno-kritická analýza najmä zahraničnej ekonomickej literatúry bola použitá v súvislosti s časťou 1, ktorá obsahuje prehľad spracovaných zdrojov. Obsahová analýza umožnila preskúmať materiál o existencii lokálnych mien doma a v zahraničí pri rešpektovaní zásad historicko-logickéj metódy. Realizujeme tzv. desk research, narábame s informáciami získanými z relevantných štúdií. Využívame aj klasické metódy, hlavne analýzu,

dedukciu a komparáciu. Komparatívna metóda je pre nás dôležitá, pretože nahrádza experiment, ktorý spoločenské vedy nevyužívajú. V neposlednom rade obohacujeme metodologický aparát o kauzálnu analýzu. Pomáha pri objasňovaní jednotlivých súvislostí v kontexte skúmanej problematiky. V záverečnej časti je využitá metóda syntézy, ako aj čiastočnej indukcie na overenie stanoveného výskumného predpokladu o pozitívnom vplyve lokálnej meny na ekonomický rozvoj.

Vo výskumnej časti sme využili delfskú metódu, ktorá bola tvorivo aplikovaná na naše podmienky a kombinovaná s prvkami pološtruktúrovaného rozhovoru. Štruktúrované otázky typické pre Delphi boli doplnené o otvorené otázky. Cieľom bolo získať podrobné a porovnateľné odpovede od expertov. Táto v praxi pomerne bežná kombinácia významne zvýšila kvalitu výsledkov. Dôvodom modifikácie bola snaha o hlbšie pochopenie stanovísk odborníkov, objasnenie vzniknutých nezrovnalostí, zachytenie prípadných nuáns a udržanie kontextu výskumu. Delphi ako kvalitatívna výskumná technika slúži na systematické získavanie odborných názorov od skupiny expertov o určitej téme, probléme alebo predikcii. Prispôsobili sme ju zvolenému cieľu s účelom skupinového hľadania riešenia problému. Cieľom bolo získať kvalifikovaný odhad tam, kde nebol jednoznačný vedecký konsenzus (Michel a Hudon, 2015; Roukanas a Sklias, 2018; Longo, Criscione, Linares, Avanzo, 2025), teda pokiaľ ide o ekonomické benefity zavedenia lokálnej meny pre rozvoj územia.

Výskum bol realizovaný v období od januára do mája 2024 prostredníctvom dvojkolového zberu údajov, pričom každé kolo trvalo jeden mesiac. Medzi jednotlivými fázami boli respondentom poskytnuté sumarizované výsledky predchádzajúceho kola s možnosťou prehodnotenia pôvodných odpovedí, čím sa podporila postupná konvergencia názorov. Každého kola sa zúčastnilo desať expertov. Toľko ich bolo aj pôvodne oslovených, stretli sme sa teda s ochotou odpovedať na naše otázky. Išlo podľa nášho názoru o špecialistov s relevantnými znalosťami v danej oblasti, ktorí kombinovali ekonomický pohľad s praktickým riadením projektu lokálnej meny. Boli odborne kompetentní vyjadriť sa k ťažiskovým otázkam výskumu, keďže v minulosti rôznou mierou participovali pri vytváraní lokálnych mien na Slovensku. Uvedomujeme si potenciálne metodologické obmedzenia vyplývajúce z účelového výberu respondentov, ktoré mohli negatívne ovplyvniť nezávislosť výskumu a zvýšiť riziko systematického skreslenia. Na podporu kvantitatívnej validácie výsledkov by bolo vhodné doplniť výskum o reprezentatívny prieskum názorov širšej verejnosti alebo podnikateľského sektora.

Respondentom sme dávali otázky zamerané na overenie nami stanoveného predpokladu o význame lokálnej meny ako nástroja ekonomického rozvoja územia. Nepoznali identitu

ostatných účastníkov, odpovedali nezávisle od seba, čím sa eliminoval vplyv autority a tlaku skupiny. Štruktúra opytovaných predstavovali:

Expert 1: Ekonóm praktik - Asociácia komunálnych ekonómov

Expert 2: Aktivista v lokálnej komunitnej skupine

Expert 3: Akademik - univerzitný ekonóm

Expert 4, 5 a 6: Zástupca samosprávy

Expert 7: Technický poskytovateľ platformy

Expert 8 a 9: Priekopník lokálnej meny na Slovensku

Expert 10: Zástupca CEPA- Priatelia zeme.

Za účelom minimalizácie rizika vzniku metodologických chýb vyplývajúcich zo simultánneho skúmania viacerých oblastí bola komplexná problematika lokálnej meny segmentovaná do menších tematických celkov. Výskum bol realizovaný prostredníctvom čiastočne štruktúrovaného rozhovoru, pričom pripravený scenár a otázky umožňovali flexibilnú adaptáciu v závislosti od aktuálnych potrieb s cieľom dosiahnutia požadovaných výskumných zistení. Súčasne bola zabezpečená porovnateľnosť sledovaných javov s ohľadom na ich generalizáciu.

Zber primárnych údajov prebehol v dvoch etapách: prvé kolo pozostávalo z osobných rozhovorov s vybranými odborníkmi, následne boli získané údaje precizované a dopĺňané v druhom kole prostredníctvom štruktúrovanej e-mailovej komunikácie. Dvojetapová metodológia umožnila nielen hlbšie pochopenie skúmaných fenoménov, ale aj verifikáciu a validáciu získaných poznatkov.

Expertom sme v prvom kole kládli otázky, ktoré kategorizujeme do okruhov:

1. schopnosť lokálnej meny plniť funkcie peňazí,
2. krytie lokálnej meny,
3. emisia lokálnej meny,
4. kurz lokálnej meny voči národnej mene,
5. forma lokálnej meny,
6. vplyv lokálnej meny na stabilitu rozpočtu miestnej samosprávy,
7. iniciovanie a realizácia projektu lokálnej meny.

3 Výsledky a diskusia

Pre systematickú analýzu dát bola vytvorená štruktúrovaná matica, ktorá slúžila ako nástroj na kategorizáciu a kódovanie získaných údajov. Každý výskumný podnet bol operacionalizovaný prostredníctvom špecifických kľúčových slov, ktoré reprezentovali jeho

obsahové a odborné jadro. Identifikované kľúčové slová boli považované za základné analytické jednotky. Odpovede expertov boli následne kategorizované, sumarizované a syntetizované s cieľom identifikovať dominantné vzorce a konvergencie v získaných dátach.

Tabuľka 2 Vybrané odpovede respondentov kvalitatívneho výskumu

KĽÚČOVÉ SLOVO/SPOJENIE	SILA SÚHLASU/NESÚHLASU				
	PLNÝ SÚHLAS	SÚHLAS	NEVYHRANENÝ NÁZOR	NESÚHLAS	VÁŽNY NESÚHLAS
Lokálna mena plní funkciu obeživa a zúčtovacej jednotky	10	x	x	x	x
Lokálna mena uchováva hodnotu	7	2	1	x	x
Lokálna mena stabilizuje rozpočet miestnej samosprávy	10	x	x	x	x
Emisia lokálnej meny v obmedzenom množstve	10	x	x	x	x
Naviazanosť lokálnej meny na hlavnú menu (plávajúci kurz)	7	2	1	x	x
Krytie lokálnej meny hodnotným aktívom	10	x	x	x	x
Elektronická podoba lokálnej meny	7	2	1	x	x
Obec ako realizátor myšlienky zavedenia lokálnej meny	10	x	x	x	x
SUMÁR	71	6	3	x	x

Zdroj: Vlastný primárny výskum.

Na základe realizovaného výskumu formulujeme kvantitatívne hodnotenie odpovedí respondentov a diskutujeme dosiahnuté výsledky. Všetkých 10 expertov (100 %) súhlasilo, že lokálna mena môže plniť funkciu obeživa a zúčtovacej jednotky a potvrdilo jej potenciál stabilizovať rozpočet miestnej samosprávy. Úplná zhoda nastala pri emitovaní lokálnej meny v obmedzenom množstve. Všetci experti podporili krytie lokálnej meny hodnotným aktívom a súhlasili s tým, že obec by mala byť hlavným realizátorom myšlienky jej zavedenia.

Čiastočnú zhodu možno pozorovať pri troch aspektoch. Sedem respondentov súhlasilo s tým, že lokálna mena môže uchovávať hodnotu, dvaja respondenti nesúhlasili a jeden sa nevyhranil. Podobne pri otázke naviazanosti lokálnej meny na hlavnú menu prostredníctvom plávajúceho kurzu súhlasilo sedem respondentov, dvaja nesúhlasili a jeden sa nevyjadril. Rovnaké rozdelenie názorov sa prejavilo aj pri otázke elektronickej podoby meny.

Získané výsledky komparujeme a diskutujeme s teoretickou časťou práce. Vysoký súhlas v kľúčových aspektoch lokálnej meny (87,5 %) kontrastuje s neúspešnými slovenskými pokusmi (tabuľka č. 1), čo podporuje Gawthorpe (2017) konštatovaním, že rozšírenie lokálnej

meny do postkomunistického bloku je menej rozsiahle. Z dôvodu absentujúcich empirických dôkazov v strednej Európe požadujú Michel a Hudon (2015) systematické hodnotenie pilotných projektov a odporúčajú testovanie v kontrolovaných podmienkach. Diniz a kol. (2024) zdôrazňujú potrebu dlhodobých analýz v predmetnej oblasti.

Stepnicka a kol. (2023) uvádzajú, že lokálna mena dokáže plniť tri klasické funkcie peňazí (obeživo, zúčtovacia jednotka, uchovávateľ hodnoty). Naše výsledky potvrdzujú túto tézu s istými nuansami. Čo sa týka funkcie obeživa a zúčtovacej jednotky, úplná zhoda expertov korešponduje s jej tvrdením. Iba 70-percentný súhlas pri funkcii uchovávateľa hodnoty naznačuje rezervy, čo Cibul'a (2024) odôvodňuje tvrdením, že uchovávať hodnotu je lokálna mena schopná len vtedy, keď je krytá hodnotným aktívom.

Úplná zhoda expertov o stabilizačnom potenciáli lokálnej meny nesúhlasí úplne s empirickými zisteniami. Podporné názory priniesli Brenes (2011) a Cepel a kol. (2019). Michel a Hudon (2015) požadujú rozsiahlejšie dlhodobé kvantitatívne hodnotenia. Kritické postrehy zastupujú Diniz a kol. (2024), ktorí upozorňujú, že ekonomické benefity sa koncentrovali len v určitých častiach obce.

Úplná zhoda expertov o potrebe obmedzenej emisie korešponduje s názorom Cibul'u (2024), ktorý deklaruje, že obmedzené množstvo emitovanej lokálnej meny zabraňuje tomu, aby sa podľa potreby dotlačila, a preto nepodporuje infláciu. Cepel a kol. (2019) tiež zdôrazňujú kontrolu inflačných tlakov.

Nami dosiahnuté výsledky v oblasti krytia lokálnej meny hodnotným aktívom nie sú úplne v súlade s teoretickými východiskami. Podporné stanoviská uvádza Cibul'a (2024) a Tóth (2011), ktorí zdôrazňujú dôveryhodnosť systému. Alternatívne prístupy predstavuje Lietaer (2001), ktorý preferuje nekryté systémy založené na vzájomnom úverovaní. Kim a kol. (2016) preferujú dôveru komunity nad fyzickým krytím.

Sedemdesiatpercentný súhlas respondentov s elektronickou formou reflektujúcou technologické výzvy v literatúre podporuje Klíčnikov a kol. (2020), keď konštatuje, že lokálne meny sa v európskych krajinách transformovali do digitálnej podoby. Bartok (2018) dopĺňa, že digitalizácia eliminuje nedostatky predošlých lokálnych mien. 20-percentný nesúhlas expertov reflektuje Civelek a kol. (2019), podľa ktorého je bezpečnosť jednou z hlavných prekážok elektronickej formy. Gawthorpe (2017) zdôrazňuje v tomto kontexte technické bariéry v postkomunistických krajinách.

Sedemdesiat percent respondentov súhlasí s plávajúcim kurzom. Ako podporné argumenty literatúra uvádza pružnejšie reagovanie na meniace sa podmienky (Gomez a Helmsing, 2008;

Seyfang, 2015). Protiargumenty plávajúceho kurzu predstavuje oslabená stabilita lokálnej meny a nepredvídateľnosť pre lokálnych podnikateľov (Tóth, 2011).

Kvantitatívne hodnotenie ukázalo silný konsenzus expertov (87,5 %) v základných otázkach lokálnej meny. Najvyššia variabilita odpovedí bola zaznamenaná pri technických aspektoch implementácie.

Komparatívna analýza výsledkov po druhom kole výskumu neidentifikovala štatisticky významné divergencie medzi názormi respondentov, čiže bola dosiahnutá obsahová konvergencia. Na základe zistení nebolo iniciované ďalšie kolo skupinového rozhodovania.

Kľúčové charakteristiky lokálnej meny zosumarizované v tabuľke 2 boli rozšírené na základe detailnej analýzy odpovedí respondentov získaných prostredníctvom otvorených otázok. Doplňujúce údaje umožnili hlbšie pochopenie jednotlivých dimenzií skúmaného fenoménu. Kombinácia štruktúrovaných a neštruktúrovaných otázok zabezpečila komplexné zachytenie expertných náhľadov a umožnila trianguláciu získaných dát, čím sa zvýšila validita výsledkov.

Uvedomujeme si obmedzenia realizovaného výskumu. Výberový súbor 10 expertov bol limitovaný špecifickosťou skúmanej problematiky a dostupnou populáciou odborníkov s relevantnými skúsenosťami v oblasti lokálnych mien v slovenskom kontexte, čo znižuje generalizovateľnosť výsledkov a predstavuje možné skreslenie. V skúmanej téme sú prítomné empirické medzery, napr. Michel a Hudon (2015) a Diniz a kol. (2024) upozorňujú na nedostatok dlhodobých kvantitatívnych štúdií venovaných problematike lokálnej meny v kontexte rozvoja územia.

Zatiaľ čo v základných otázkach panuje zhoda, pri technických riešeniach a systémových aspektoch meny sa názory opýtaných rozdeľujú a tieto otázky ostávajú predmetom diskusie. Hoci väčšina respondentov podporuje elektronickú podobu a plávajúci kurz voči euru, v týchto oblastiach sa objavujú aj nesúhlasné a nevyhranené názory. To naznačuje, že forma meny a jej dostupnosť pre obyvateľov vyžadujú dialóg za účelom prispôsobenia sa miestnym podmienkam. Pri implementácii je potrebné venovať zvýšenú pozornosť presvedčeniu podnikateľov o jej výhodách. Otázky stability hodnoty zasa vyžadujú makroekonomické odôvodnenie.

Dôveryhodnosť lokálnej meny je významne determinovaná mierou kredibility subjektov, ktoré stoja za jej emisiou a správou (Cepel, Kľúčiková, Kozubíková, Krajčík, 2019). Čím vyššiu dôveru vzbudzuje garant meny, tým vyššia je pravdepodobnosť jej prijatia a úspešného etablovania v území. Za relevantných garantov možno považovať miestnu samosprávu, regionálne authority, občianske združenia, podnikateľské aliancie, ako aj ďalších aktérov

verejnej politiky so silným ukotvením v komunite. Získanie dôvery potenciálnych používateľov vyžaduje aktívnu podporu týchto subjektov (Civelek, Kľúčnikov, Krajčík, Žufan, 2019). V prípade, že iniciatíva nevychádza z prostredia samosprávy, je možné vytvoriť priaznivé podmienky prostredníctvom rôznych foriem podpory ako verejné vyjadrenie súhlasu, finančné príspevky, organizačná pomoc alebo súhlas obce s akceptáciou lokálnej meny na úhradu miestnych poplatkov. Inštitucionálne zakotvenie zásadným spôsobom ovplyvňuje udržateľnosť meny, o čom sme sa presvedčili aj v našich podmienkach.

Medzi ekonomické efekty zavedenia lokálnej meny patrí jednoznačne stimulácia lokálnej ekonomiky, podpora malých a stredných podnikov a zvýšenie ekonomického obratu prostredníctvom lokálneho multiplikátora. V oblasti regionálneho rozvoja je pozitívom zníženie ekonomických disparít stimuláciou tvorby pracovných miest v menej rozvinutých oblastiach. Sociálna kohézia sa posilňuje cez zlepšenie väzieb miestnej komunity, podporu lokálnych tradícií a kultúrnych aktivít.

Sporné ekonomické efekty sú spojené s dodatočnými transakčnými a prevádzkovými nákladmi spojenými s výmenou a použitím lokálnej meny, potrebou duálneho cenového systému a zvýšenými administratívnymi nákladmi pre obchodníkov. Významné technologické investície do nových platobných systémov nemôžeme opomenúť. Nevyhnutné je vytvorenie právneho rámca a regulácie, lokálny marketing a edukácia používateľov. Riziká spočívajú v znížení konkurencie pri obmedzení na lokálnych dodávateľov, možných cenových skresleniach a limitovanom výbere spotrebiteľov. Tie však neboli predmetom nášho skúmania, keďže sme pozornosť prioritne koncentrovali na ekonomické benefity lokálnych mien pre rozvoj územia.

Záver

Cieľom skúmania vedeckého príspevku je identifikovať a zhodnotiť potenciálne ekonomické benefity zavedenia lokálnej meny prostredníctvom systematického prehľadu relevantných poznatkov a analýzy jej vplyvu na územný rozvoj.

Štruktúra štúdie je rozdelená do troch komplementárnych segmentov so zámerom poskytnúť komplexný pohľad na problematiku lokálnych mien. Prvá časť predstavuje systematický prehľad súčasného stavu poznania prostredníctvom analýzy najmä zahraničnej odbornej literatúry, identifikuje kľúčové benefity komplementárnych a doplnkových mien, ako aj motivačné faktory pre ich implementáciu v kontexte rozvoja územia. Druhá časť prezentuje empirické zistenia získané aplikáciou delfskej metódy, ktorá umožnila systematickú analýzu expertných názorov a dosiahnutie konsenzu v skúmanej problematike. Tretia časť rozširuje teoretickú diskusiu o identifikované otázky vyplývajúce z realizovaného výskumu a uzatvára

text kritickou reflexiou špecifických bariér a výziev spojených s potenciálnou implementáciou lokálnej meny v domácich sociálno-ekonomických podmienkach.

Systematická analýza dostupnej literatúry identifikovala výskumný deficit v oblasti lokálnych mien. Existuje málo empirických štúdií zameraných na skúmanie potenciálu komplementárnych menových systémov. Lietaer (2001) napríklad zdôrazňuje politické a inštitucionálne bariéry implementácie, Seyfang (2015) zasa poskytuje kritickú evaluáciu potenciálu komunitných mien z perspektívy udržateľného rozvoja. Súčasný výskum venuje nedostatočnú pozornosť integrácii makroekonomických dopadov, ako aj regulačným a právnym výzvam pri ich implementácii (Diniz a kol., 2024).

V dostupných zdrojoch absentuje spracovanie ekonomických dopadov lokálnych menových iniciatív. Skúmanie je primárne orientované na posilnenie udržateľnosti územného rozvoja. Úspešnosť projektov je podľa nášho názoru podmienená vytvorením synergie výhod pre všetky relevantné cieľové skupiny. Na základe toho náš text poskytuje sumár identifikovaných benefitov pre miestnu samosprávu a komunitu. Napriek tomu, že prezentované výsledky majú primárne teoretický charakter, veríme, že stimulujú akademický diskurz a prispievajú k rozvoju poznania. Práca poskytuje metodologický základ pre odborníkov a výskumníkov, ktorí sa venujú problematike alternatívnych menových mechanizmov.

Implementácia lokálnych mien v slovenskom prostredí vykazuje limitované empirické skúsenosti, pretože historické pokusy neboli úspešné. Moderný vývoj, predovšetkým digitalizácia a rozvoj finančných technológií, predstavuje potenciálny katalyzátor pre elimináciu identifikovaných systémových nedostatkov predchádzajúcich modelov. Pretrvávajú fundamentálne bariéry, medzi ktoré patria nízka miera akceptácie obyvateľmi a podnikateľským sektorom, nekompatibilný legislatívny rámec a nedostatočný záujem zo strany miestnej samosprávy. Kľúčovým determinantom je jej inštitucionálna kapacita a adekvátne materiálno-technické vybavenie. Získané výsledky predstavujú relevantnú informačnú bázu pri rozhodovaní o implementácii.

Gawthorpe (2017) identifikuje v slovenskej ekonomike priaznivé štrukturálne podmienky pre implementáciu komplementárnych menových systémov. Špecifická geografická a administratívna štruktúra charakterizovaná vysokou koncentráciou malých obcí vytvára vhodné prostredie pre podporu lokalizačných procesov, posilnenie ekonomickej odolnosti a zvýšenie lokálnej autonómie.

Pre komplexnejšie spracovanie uvedenej problematiky navrhujeme rozšíriť metodologický aparát o kvantitatívne výskumné metódy, reprezentatívne prieskumy verejnej mienky a podnikateľského prostredia, výsledky pilotných projektov, ktoré prinesú dôkazy o praktickej

aplikovateľnosti lokálnej meny v kontexte ekonomického rozvoja územia. Odporúčame zameranie výskumu na analýzu postojov miestnych výrobcov a poskytovateľov služieb s cieľom identifikovať faktory determinujúce ich ochotu participovať v lokálnom menovom systéme. Súčasne považujeme za nevyhnutný interdisciplinárny prístup v oblasti optimalizácie platobných mechanizmov lokálnych mien integrujúci poznatky z informačných technológií, ekonómie a verejnej správy.

Výskum potvrdil, že základné koncepčné otázky lokálnej meny nepredstavujú prekážku pri jej implementácii. Lokálna mena je vnímaná ako plnohodnotný ekonomický nástroj, iniciuje multiplikačné procesy, stimuluje generovanie dodatočných príjmov v rámci územia, stabilizuje rozpočet miestnej samosprávy. Respondenti potvrdili, že môže slúžiť ako platobný prostriedok. Jednoznačne podporujú, aby bola emitovaná v obmedzenom množstve. Rovnako panuje úplná zhoda v tom, že obec by mala byť realizátorom tejto myšlienky, a že lokálna mena by mala byť krytá hodnotným aktívom.

Zoznam použitej literatúry

- [1] Bartok, O. (2018). The Use of CSR in E-commerce as a Way to Compete. *Journal of Competitiveness*. 10(4), pp. 5-20. <https://doi.org/10.7441/joc.2018.04.01>
- [2] Belmonte, S. M., Puig, J., Roca, M. & Segura, M. (2021). Crisis mitigation through cash assistance to increase local consumption levels – A case study of a bimonetary system in Barcelona, Spain. *Journal of Risk and Financial Management*. 14(9), pp. 1-17. <https://doi.org/10.3390/jrfm14090430>
- [3] Bindewald, L. (2021). Inconsistent Definitions of Money and Currency in Financial Legislation as a Threat to Innovation and Sustainability. *Journal of Risk and Financial Management*. 14(2), 55, pp. 1-17. <https://www.mdpi.com/1911-8074/14/2/55>
- [4] Blanc, J. (2011). Classifying “CCs”: Community, complementary and local currencies ‘types and generations. *International Journal of Community Currency Research*. 15(4), pp. 4-10. <https://ijccr.net/wp-content/uploads/2012/05/ijccr-2011-special-issue-02-blanc.pdf>
- [5] Brenes, E. (2011). Complementary currencies for sustainable local economies in Central America. *International Journal of Community Currency Research*. 15(11), pp. 32-38. <http://dx.doi.org/10.15133/j.ijccr.2011.018>
- [6] Cepel, M., Ključnikov, A., Kozubikova, L. & Krajčík, V. (2019). Local Currency as a Mean of Regional Competitiveness Development. *Journal of Competitiveness*. 11(4), pp. 22-39. <https://doi.org/10.7441/joc.2019.04.02>
- [7] Cibul'a, P. (2024). *Lokálna mena ako ekonomický nástroj verejnej politiky*. Dizertačná práca. Banská Bystrica: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov. 113 s.
- [8] Civelek, M., Ključnikov, A., Krajčík, V. & Žufan, J. (2019). The Importance of Discount Rate and Trustfulness of a Local Currency for the Development of Local Tourism. *Journal of Tourism and Services*. 10(19), pp. 77-92. <https://doi.org/10.29036/jots.v10i19.117>

- [9] De Carillo, C. I. P., Esteva, J. L. R., Pena, P. N. C., & Pharow, P. (2018). Identification of barriers and solutions for adoption of social, complementary and/or virtual currencies. *International Journal of Community Currency Research*. 22(Summer), pp. 125-140. <http://dx.doi.org/10.15133/j.ijccr.2018.020>
- [10] Děd, M. & Pitoňák, J. (2024). Význam a úloha lokálnych mien pri formovaní finančnej gramotnosti v podmienkach SR. *Revue spoločenských a humanitných vied*. ISSN 1339-259X.
- [11] Diniz, E. a kol. (2024). Assessing implications of cash transfer programmes with local currency to intra urban development: the case of Maricá. *SSRN* 4943442. 32 pp. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4943442>
- [12] Dwyer, G. P. (2015). The economics of Bitcoin and similar private digital currencies. *Journal of Financial Stability*. 17(15), pp. 81-91. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jfs.2014.11.006>
- [13] Fleischman, T., Dini, P. & Littera, G. (2020). Liquidity-Saving through Obligation-Clearing and Mutual Credit: An Effective Monetary Innovation for SMEs in Times of Crisis. *Journal of Risk and Financial Management*. 13(12), 295. <https://doi.org/10.3390/jrfm13120295>
- [14] Gawthorpe, K. (2017). Potential of Local Currencies in the Czech Republic: DSGE Model. *20th International Scientific Conference AMSE*. https://www.researchgate.net/publication/322946820_Potential_of_Local_Currencies_in_the_Czech_Republic_DSGE_model
- [15] Gomez, G. & Helmsing, A. (2008). Selective Spatial Closure and Local Economic Development: What Do We Learn from the Argentine Local Currency Systems? *World Development*. 36(11), pp. 2489-2511. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2007.11.015>
- [16] Gregory, L. (2009). Change Takes Time: Exploring Structural and Developmental Issues of Time Banking. *International Journal of Community Currency Research*. 13(09), pp. 19-32. ISSN 1325-9547. <https://ijccr.net/2012/05/29/change-takes-time-exploring-structural-and-developmental-issues-of-time-banking/>
- [17] Kim, S. M., Lough, B. & Wu, C.F. (2016). The conditions and strategies for success of currency movements. *Local Economy*. 31(3), pp. 344-358. <https://doi.org/10.1177/0269094216637332>
- [18] Kiselakova, D., Sofrankova, B., Cabinova, V., Onuferova, E. & Soltesova, J. (2018). The Impact of R&D Expenditure on the Development of Global Competitiveness within the CEE EU Countries. *Journal of Competitiveness*. 10(3), pp. 34-50. <https://doi.org/10.7441/joc.2018.03.03>
- [19] Ključnikov, A., Civelek, M., Krajčík, V. & Ondrejmišková, I. (2020). Innovative Regional Development of the Structurally Disadvantaged Industrial Region by the Means of the Local Currency. *Acta Montanistica Slovaca*. 25(2), pp. 224-235.
- [20] Konečný, S. (2018). Verejná politika ako proces a ako cyklus. In: *Verejná správa a spoločnosť*. XIX (2), s. 5-21. ISSN 1335-7182.
- [21] Konečný, S. (2019). Ekonomické nástroje v teórii verejnej politiky. In: *Verejná správa a spoločnosť*. XX (1), s. 61-84. ISSN 1335-7182.

- [22] Kováčiková, M., Mičeková, M. & Haršaniová, L. (2016). Komplementárna mena a jej podoby vo svete. *Pošta, Telekomunikácie a Elektronický obchod*. ISSN 1336-8281. <https://pteo.uniza.sk/pdfs/ptk/2016/01/03.pdf>
- [23] Lakócai, C., Gál, Z. & Kovács, S. (2018). Local Alternative Currencies. New Opportunities in Expanding Local Financial Services. *Public Finance Quarterly*. 63(4), pp. 473-489. https://www.researchgate.net/publication/330534967_Local_Alternative_currencies_-_New_opportunities_in_expanding_local_financial_services
- [24] Lietaer, B. (2001). *The future of money: A new way to create wealth, work and a wiser world*. London: Century. 382 p. ISBN 100712683992.
- [25] Longo, A., Criscione, T., Linares, J. & Avanzo, S. 2025. Impact of a Blockchain-based Universal Basic Income Pilot: The case of Circles UBI currency. arXiv:2504.02714. pp. 1-27. <https://arxiv.org/abs/2504.02714>
- [26] Michel, A. & Hudon, M. (2015). Community currencies and sustainable development: A systematic review. *Ecological Economics*. (116). pp. 160-171. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2015.04.023>
- [27] Miszczuk, M. (2018). Local currencies as an instrument for implementing the concept of sustainable development. *Problems of Sustainable Development*. 13(2), pp. 83-90.
- [28] *Otvorený list slovenských ekonómov vláde SR* (2025). <https://iness.sk/otvoreny-list-slovenskych-ekonomov-vlade-sr/>
- [29] Probst, A. (2014). *Lokálne meny*. https://www.slideshare.net/andrej_probst/loklne-meny
- [30] Roukhanas, S. & Sklias, P. (2018). The Effects of Alternative Currencies to National Economies: The European Experience. In: Karasavoglou, A., Goić, S., Polychronidou, P., Delias, P. *Economy, Finance and Business in Southeastern and Central Europe*. Springer Proceedings in Business and Economics. Springer, Cham. ISBN 978-3-319-70376-3. pp. 21-33. https://doi.org/10.1007/978-3-319-70377-0_2
- [31] Ruddick, W. O., Richards, M. & Bendell, J. (2015). Complementary currencies for sustainable development in Kenya: the case of the Bangla-Pesa. *International Journal of Community Currency Research*. 19(1). pp. 18-30.
- [32] Ryan-Collins, J. (2011). Building local resilience: The emergence of the UK transition currencies. *International Journal of Community Currency Research*. 15(11), pp. 61-67.
- [33] Seyfang, G. (2015). Community currencies and social inclusion: A critical evaluation. *Working Paper EDM*. 05(09). Norwich: University of East Anglia, The Centre for Social and Economic Research on the Global Environment.
- [34] Shahzad, F., Xiu, G., Wang, J. & Shahbaz, M. (2018). An empirical investigation on the adoption of cryptocurrencies among the people of mainland China. *Technology in Society*. 55(18), pp. 33-40. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2018.05.006>
- [35] Simon, M. (2018). *Local currencies: The context of their emergence*. Norwegian School of Economics Bergen. Spring 2018. 94 p.
- [36] *Slovenské mestá a obce bankrotujú. Situácia je kritická.* (2024). <https://kryptomagazin.sk/slovenske-mesta-a-obce-bankrotuju-situacia-je-kriticka/>

- [37] Stepnicka, N., Sadowska, B., Walasek, R., Zimon, G. & Brzozowiec, D. 2023. Sustainable local development in relation to complementary currencies on the example of the Polish currency Zielony. *Technological and Economic Development of Economy*. 29(2). ISSN 2029-4913. pp. 618-652.
- [38] Sulík, D. (2010). *Zodpovedná spoločnosť*. Bratislava: PhDr. Vladislav Stanko. 145 s. ISBN 978-80-970399-0-5.
- [39] Široký sokol. (2021). <https://siroke.sk/obec/zaujímavosti/sirocky-sokol/>
- [40] Tóth, I.B. (2011). The Function of Local Currencies in Local Economic Development- The Bavarian 'Chiemgauer Regiogeld' and the 'Kékfrank' in Sopron. *Public Finance Quarterly*. 56(1). ISSN 0031-496X. pp. 67-78.
- [41] Workie, M., T. a kol. (2006). *Globálna konkurencieschopnosť a energetická a demografická kríza*. Bratislava: Ekonomický ústav SAV. 304 s. ISBN 80-7144-152-X.
- [42] Zamkovský, J. (2014). *Ako podporiť miestnu ekonomiku? Priatelia zeme - CEPA*. 12 s.